DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,

DE

PRÆROGATIVA VETERANORUM PRACTICORUM,

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. FRIDERICO WILHELMO,

PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE BRANDENBURGICO, CETERA,

IN ACADEMIA FRIDERICIANA,

GRATIOSISSIMO FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,

PRÆSIDE

DN. GEORGIO ERNESTO STAHL,

MED. D. EJUSD. ET RER. NATUR. PROFESS. PUBL. ORDINAR. ACAD. NAT. CUR. COLLEG. LONG. DIGN. FACULT. MEDIC. h. t. DECANO SPECTATISSIMO,

DN. PATRONO, PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SUO

omni Obſervantiæ atque Honoris cultu ætatem colendo,

PRO GRADU DOCTORALI,

Summisque in Arte Medica Honoribus, Inſignibus ac Privilegiis, More Majorum Solenni obtinendis,

Ad d. Jun. MDCCXII. horis ante & pomeridianis

IN AUDITORIO MAJORI

Placido Eruditorum Examini ſubmittet

JOANNES DEHNE, Berolinenſ.

HALÆ MAGDEB. LITTERIS CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr.

PROOEMIUM.

Inter alia ſcientiarum ſcandala, quibus illæ ab ulteriore ſui progreſſu diſtinentur, nec ordine atque tempore, nec vero etiam dignitate poſtremum eſt illud, quod magis ſemel jam partis, & quomodocunque collectis, acquieſcere, imo inſiſtere, cordi habeant mortales, quam in veram atque ſolidam rationem dogmatum, & convenientiæ horum cum ipſis rebus, ſatis conſideratè inquirere. Unde certe aurea planè eſt illa Ciceronis animadverſio, quod multi ad ſapientiam perveniſſent, niſi ſe jam eò perveniſſe putaſſent. Quamvis enim nuda & præfracta, perpetuò dubitandi, magis, quam ad veritatem contendendi, libido, non ſolum irritum, ſed importunum etiam, & ſegni otio deſtitutis, meritò odioſum, ſit cœptum; cui imprimis ſani progreſſus diſquiſitorii imperitia, adeoque perpetuæ evagationes à directo ſcopo; cauſarum ultimarum potius, quam proximarum, præpoſtera venatio: Imò abſoluta cauſarum,

præ rebus ipſis, inveſtigatio: & tandem inhumanus ille faſtus, abſolute omnium rerum, univerſas & exquiſitisſimas cauſas perſcrutandi, aut, ubi hæ attingi non poſſunt intellectu, res ipſas in ſenſu negandi, viam atque fomitem ſubminiſtrant: Peccatur tamen ab hoc extremo in alterum, quando modeſta, & decenter circumſpecta dubitatio non ad vera atque juſta capita accedere audet, ſed magis cum omnibus inutiliter conſentire, quam cordate diſſentiendo, verum de rebus ſenſum, ad eximios ſæpe uſus, elicere, in ſe recipit. Sane vero, pro harum rerum paradigmate nihil opus eſt prolixis documentis, cum ſufficere poſſint e media arte Medica deſumta, non parvi certe momenti, duo ſpecimina, partim antiquæ jam, partim recentiori, artis hujus tractationi, non magis aliunde objecta & velut imputata, quam ipſorum Medicorum, & quidem practicorum confesſione, imò velut experientia, familiaria. Nempe, I) quod Theoria Medica, mirum quantum differat à praxi; ut ad hanc accedentibus, non ſolum ſeponi, ſed velut oblivioni tradi, debeat: Et quantumlibet bonus, doctus atque ſagax theoreticus, tamen ſæpe, imò tanto magis, quantò magis talis, infelix eſſe posſit practicus. II.) Quod practicus longo uſu & exercitio potitus, plurimum prærogativæ mereatur, præ juniore, nempe experientia ſufficiente nondum inſtructo. Ubi, cum de prioris aſſertionis vero ſenſu, ſententiam noſtram jam olim profesſi ſimus, innuendo, quod in culpa hic ſit, permutatio Theoriæ generalis, univerſalis, & abſolutæ, cum Theoria ſpecialiore, particulari, atque reflexa: placuit, cum INAUGURALI

SPE-

SPECIMINI thema conſtituendum eſſet, hoc imprimis eligere, & enucleare, quid veræ diverſitatis atque differentiæ intercedat, inter artem Medicam, longo uſu confirmatam, & velut habitu quodam animo firmius impreſſam; & contrà, parvo adhuc uſu illuſtratam atque ratam habitam. Erit itaque Diſſertatio noſtra ſolennis, occupata, circa VETERANORUM PRACTICORUM PRÆROGATIVAM, & ejus tam veritatem, quam rationes atque cauſas, expendendas.

Sicut autem inſtituti hujus ſolida enucleatio, negotium certe eſt, ad totam ſolidiorem artis Medicæ veritatem, exquiſitè pertinens, ita abſit, ut propriis noſtris viribus, etiam hoc propoſitum adgrediamur: unde potius etiam pro hoc cœpto, ad felicem finem perducendo, Divinam gratiam pro ὁδηγίᾳ clementisſima, tam ad veritatem ipſam, quam ejus evidentiam, adſequendum, ſupplices veneramur.

Th. I.

V*Eteranorum practicorum* præ junioribus *prærogativa*, cum imprimis rectam acceptionem vocum *Veterani* atque *junioris*, quaſi *tironis*, comprehendat, neceſſe erit de illa tam in genere, quam ad ſubſtratam materiam in ſpecie, aliqua præmonere. Equidem *veteranus*, vel ipſo grammatico exactiore ſenſu, non tam ſimpliciter, *annoſum* ætate, quam *uſui longo* velut inſeneſcentem, denotat: unde antiqua hujus nominis applicatio, ad *militares* imprimis viros quam maxime referri conſuevit. Interim nec ignotum eſt, ex ipſis *phyſico-moralibus* conſiderationibus, quod etiam *ætatis* ipſius *annoſioris*, præ *juvenili*, dignitas aliqua agnoſci ſoleat: Niſi quidem & hæc i-

pſa, quod certe res eſt, ad longum potius *uſum*, & illo non magis *informatum*, quam conſtantius *confirmatum*, *judicium*, ſimiliter ut in militibus *veteranis*, referenda videatur.

Th. II.

Idem valet tam de *tironibus* in ſpecie, juſto uſu nondum inſtructis; quam de *junioribus* in genere, quibus major *impetus*, minor autem *patientia*, & *aſſiduitas*, & his rebus ſuperſtruenda *circumſpectio*, ita ut *in genere*, non inique adſignatur.

Th. III.

Quando itaque non ſolum bene *circumſpecti* atque *penſitati conſilii* negotium, in quæſtionem venit; quod & patienter *perſcrutando*, & mature *judicando*, & conſtanter *decernendo* atque *obſervando*, abſolvi debeat: Stat utique generalior favor pro *ſenioribus*. Dum *juventuti*, ut in genere, ſine contradictione facilius inſultat, tam in perveſtigando, quam concludendo, impatientior *feſtinatio*; In ſervandis autem decretis, magis deſultoria *inconſtantia*.

Th. IV.

Quando vero inſuper illa eſt *objecti* quæſtionis conditio, imo ipſa indoles, ut uſu etiam atqne *exercitio* copioſiore, inſtruenda veniat ipſa perveſtigatio rerum, quæ deinde tam *judicioſa* penſitatione, quam *conſulta* deliberatione, & concluſione *decretoria*, conſtitui atque ſtabiliri poſtulent; manifeſtum utique eſt, quod, licet non *ætatis* æque, tamen uſus ipſius & *exercitationis*, longior continuatio, ſive *annis*, ſive *numero* praxeos inſtructior, non poſſit non in hoc genere, præ contrariis conditionibus, *prærogativam* tueri.

Th. V.

Talis autem indolis eſſe omnino *Medicam* etiam artem, uti vix quisquam ſinceri judicii compos refragabitur; ita, in genere, etiam tanto minor erit necesſitas, huic rei con-

confirmandæ multa verba impendere, nedum argumenta. Interim tamen vocat adhuc ad ſe contemplationem debitam, ipſum *objectum* in Medica arte, circa quod *prærogativa* illa, imprimis hoc ipſo ſenſu, ut *experimentalis*, ſive poſſit atque debeat, ſive ſoleat, occupari.

Th. VI.

Sunt itaque *tria* præcipua capita *prærogativæ* illius, à longiore uſu & peritia peti ſolitæ. Nempe I. intimior *cognitio*, & conſequenter certior *διάγνωσις*, *veræ indolis morborum*; non ſolum *ſimplicium*, & velut *univocorum*, ſed quam maxime *complicatorum*, & ſano ſenſu *æquivocorum*. II. Specialior annotatio *individualium* conſtitutionum, *propiorum* diſpoſitionum, & imprimis *adſuetudinum*: Denique III. certior atque firmior experientia, veræ atque fidæ *efficaciæ remediorum*, & ſpei ſuæ certius ſatisfacientis juſti illorum effectus; Cui proinde commodus, imo neceſſarius ſelectus, & recte ordinatus uſus, ſuperſtrui poſſit.

Th. VII.

Jam, quod *primum* horum attinet, facile eſt prævidere, non crediturum temere eſſe, ut *à priori*, quenquam, quod in Medicina, defectus aliquis circà hoc negotium, per tot ſecula, ſupereſſe posſit; quò minùs, quaſi graphicè, dictis atque ſcriptis, ita enarrari posſint *indoles morborum*, ut Medicus, ſaltem memoriter has res recte complexus, deſtitui non posſit vera ſingulorum diſcretione. At verò, ſi *à poſteriori* adſpiciat, vel audiat, quid *tres*, *quatuor*, nedum *plures* Medici, ſive in *rem præſentem* adducti, ſive *hiſtoria* pathematum ægrum exercentium, informati, de *morbi ſpecie*, & intimiore ejus *indole*, enuncient; è familiarisſimo diſſenſu potius ſingulorum, quam conſenſu omnium, contrarium facile animadvertet.

Th. VIII.

Neque vero hoc ſolùm, ſed incumbit etiam hoc in caſu, iterum dico ut *in genere* (ſiquidem neminem excipere

re

re poſſe, infortunio certè proximum eſſet) quantumcunque curatiori deſcriptioni, & induſtriæ hujus perceptioni, tam *memoriæ* diſpar firmitas, quam *judicii* plana & intemerata promtitudo; imo *ægrorum* & *adſtantium*, aliquando ſtupor, aliquandò ſimulatio, aut disſimulatio, aliquando minus culti eorundem mores, aliquando accidentales, imprimis fortuitæ, cauſæ atque circumſtantiæ, ut *minus* adhuc *exercitatus*, faciliùs hic confundi posſit, quam longiore uſu quaſi præmunitus.

Th. IX.

Adhuc magis autem, ſecundò, juvare poteſt omnibus modis, ipſo *uſu* jam *peritiorem*, præ alio, *individualium* circumſtantiarum peculiaris ratio: quæ partim modò, ultimo loco, nominatis, partim ſpecialiori, *ſenſibiliori*, aut *teneriori*, texturæ, imprimis *abſentis*, ægri: partim *conſuetudinalibus* ejus propenſionibus, aut habitibus, ſuperſtructæ eſſe poſſunt. Quod proinde exercitatiores circà talia practici exprimere ſolent, æque ac ipſi ægri, locutionibus illis: Der Patient habe in dieſen Dingen eine ſonderbare Art / der Medicus kenne dieſes Patienten Natur. &c.

Th. X.

Ubi tamen uti facilis, ita vere etiam familiaris, hic occurrit tranſitus, ſive in planè aliud genus, ſive ad minimum â ſpeciè, ad ipſum genus; ut videlicet, *generalioris* veræ *indolis* directi *morbi*, non abundè certus & ſecurus, *exercitio* junior medicus, per tales *individuales* peculiares conditiones, ab ipſo *ſubalterne*-ſpeciali *morbi genio* abducatur, & circa totam ſummam rei confundatur: Tum etiam de illa ſatis ſecuro, tamen adhuc hæ ipſæ *ſpecialiores* circumſtantiæ, tam in *methodo* quam *remediis*, crucem adhuc figere ſatis compotes ſint.

Th. XI.

Nemo vero hodiè amplius, credo, ſupererit, qui de *Tertio* ſupra nominato offendiculo, nempe diverſa experientia

entia circà *vera* atque *fida remedia*, eorumque ſive magis *directum*, ſive magis *prolixum* & latius patentem, uſum & *effectum*, magnopere refragetur. Utique, poſtquam tam ratio luculenter præmonſtrare poteſt, quanta *copia*, imprimis ab *antiquitatē ignotorum* remediorum, ſolis *hypotheticis* opinionibus, ipſis etiam ſæpenumero (præcipue circa *Chimicas* theorias) malè fundatis, ſuperſtruatur: quam experientia, *generalis*, de nullo evidente aut directo: Atque ſpecialis, de nullo magis *certo*, *præ aliis*, imò vel *nullis*, uſurpatis remediis, effectu, res eſt, non amplius ita parum nota, ut ab hoc latere inſignis aliqua difficultas oriri poſſit.

Th. XII.

Quemadmodum autem ex omnibus ita dictis, ſatis eluceſcit, quod res ipſa, in theſi, ut vulgo ajunt, ſit vera; quod, inquam, practici, *ſæpius* & *diutius* experimenta inſtituere, atque recte obſervare, compotes, *prærogativæ* præ junioribus, aut quaſi *jejunioribus*, verum jus quæſitum habeant: Ita in hypotheſi, maximè in diſquiſitionem juſtiſſimam, poteſt, imo debet potius, venire, quonam FUNDAMENTO hoc illorum jus nitatur, & annon *condictionem rei alienæ*, & ſecundùm quid illam, involvat.

Th. XIII.

Certè, ſi communis, & quaſi naturalis, juris, notiſſimas regulas infringere non libet, nemo gravari poterit, ſi ſincera & modeſta jurium ſuorum inſpectio inſtituatur; tanto magis, cum honori potius, quam ulli dedecori ſit, viro bono, juſtitiam & conſtantiam jurium ſuorum oſtendiſſe, adeoque prærogativam ſuam, omnibus agnoſcendam atque obſervandam ſanxiſſe, & quaſi venerabilem reddidiſſe. Sunt autem *regulæ* illæ *communis æquitatis*, quas innuimus, imprimis ſequentes. *I. Quod uni prodeſt, & alteri non nocet, id* non ſolum æquisſimo jure *illi concedi poſſe*, & quaſi *debere*: ſed &, II. æquitate rationali, etiam bonum virum eò conſpirare, imò conferre debere, *ne alterius conditio*,

B *ſuâ*

ſuâ qualicunque culpa, deterior ſit, quam ſua ipſius. III. Jura unius & emolumenta, non debere involvere injuriam aut damnum, non ſolum unius alterius, ſed plane plurimorum aliorum: Tanto magis, IV, ſi *a prima jurium* talium *fundatione*, ſatis demonſtrari posſit, quod illa *non uni ſoli deſtinata & tributa ſint*, ſed potius *in communes*, imo *latisſime patentes, uſus, conſtituta*, & ita *in medium poſita*, ut è tali *deſtinata communione*, uſum aut fructum ſimpliciter ad ſe, aut *paucos* alios, trahere, aut tractum velle, *injuriæ* atque *defraudationi* par evadat conatus. Secundum has autem leges, nihil utique decedit quietæ *poſſesſioni experientiæ, eruditionis*, & directæ *juſtæ æſtimationis, exercitatorum* practicorum; quantumlibet etiam alii, ad *ſimilem poſſesſionem* impetrandam, ſive adſpirent, ſive feliciter pertingant. *Prærogativa* vero, niſi ſanæ *rationi* atque *æquitati* conformis ſit, & multorum, imo plurimorum, non ſolum *uſibus*, ſed plane gravibus *necesſitatibus* nullo modo *turbandis*, ſuperſtruatur, nemini bono viro placitura eſſe credi posſit. Unde certe, ab ipſa adoleſcentia, mirificè placuit *Africani* adverſus *Fabii Maximi* invidiam, tum tota oratio, tum verba illa, quæ *Livius* ipſi tribuit: *Dii*, inquit, *non ſinant, ut neminem, noſtrùm ſimilem bonum virum, Reipublicæ natum eſſe velimus.* Jam verò, cum ſub tali *prærogativa*, non ſolum aliorum *participatio* excluderetur; ſed quod palmarium eſt, immanis numerus *ægrorum*, qui à *veris*, & magis *publici* juris factis, hujusmodi ſcientiis & experientiis, exoptatisſimum fructum percipere poſſet, illo hoc modo defraudetur: Cavendum certe eſt bono cuique viro, ne ille hujusmodi auſus jure aliquo inſimulari posſit. Cum utique à *Divina benignitate*, non in privatos *artificum*, nedum *unius* aut alterius *ſeorſim*, uſus, aut familiares abuſus, *rerum naturæ inſita atque indita* ſint illa emolumenta, ad humanam ſanitatem procurandam; ſed potius in *totius generis humani publicos* uſus, imo *necesſitates*, data, & *arti* magis, quam *artificibus* in ſua perſona, concredita & commiſſa: Ut merito ratio-

rationem reddendam ſibi eſſe intelligere debeat, qui has res ex artis theſauris, in crumenam ſuam condere, & illa alios defraudare, auderet.

Th. XIV.

Tanto magis autem, cum vera illa energia, quæ *fundamentum*, imo *ſubjectum*, & ſano ſenſu *objectum*, totius hujus veluti *prærogativæ* ſuſtinet, in ipſa *humana*, *ægrorum* inquam *ipſorum*, *natura*, à Divina bonitate, præcipuam partem, repoſita ſit. Quod proinde beneficium velut abſcondere, & clam habere ab ipſis *ægris*, cum bonæ fidei graviter adverſetur, nemo certe bonus in ſe admiſſurus fuerit. Dum interim æquiori judicio relinquamus, *compendia* quædam experientiarum, circa res extra corpus humanum inveniendorum, & hujus uſibus equidem conducentium, non tamen ita excluſive & unice, ut nullis aliis, quam his, corporis *neceſſitati* recte conſuli poſſit, licet his forte *commodius*, quam aliis aliquibus.

Th. XV.

Quibus ita præmonitis, pro juſtitia diſquiſitionis noſtræ; progredimur, ſub favore Divino, ad expediendas illas difficultates, quæ in culpa eſſe poſſunt, quamobrem res adeo utiles, imo neceſſariæ, non in *communes* uſus perveniant. *Primam prærogativam* magis exercitorum practicorum, collocavimus in *exquiſitiore cognitione veræ indolis morborum.* Brevibus longa dicimus. Ne tamen vel hoc ipſo nihil dixerimus, vel nimia *prolixitate*, & aliena quaſi tractatione, præcipua, & imprimis maxime neceſſaria, dicere impediamur, laborabimus *fundum* totius hujus *arcani*, ita detegere, ut, dum ille in conſpectum venit, prudentiori penitiori inſpectioni liber aditus pandatur, ſola induſtria judicioſa facile calcandus.

Th. XVI.

Dicimus itaque, *indolem morborum*, quatenus *Medicæ* cognitioni, tam ad ſolidam *theoriam*, quam ſolidam *thera-*

piam, quadrat, cognoſci atque æſtimari debere ex *habitu materiarum* morbiferarum, ad *activitatem vitalem*: Nempe energiam illam, quæ corpori, *quam diu vivo*, imo *quatenus vivo*, ineſt atque præeſt. Hæc enim conſideratio mox varia, ab uſitatiſſimis traditionibus *theoreticis* paſſim aliena, commonſtrabit: quæ interim circumſpectâ & bene conſideratâ experientiâ *practicâ*, velut ex abſcondito & *arcano*, in lucem protrahuntur.

Th. XVII.

Sunt autem præcipua horum capita imprimis ſequentia. I. *activitatem materiarum νοσηρῶν* in corpus humanum, *quatenus*, & *quamdiu*, *vivum*, nequaquam eſſe ita *ſimplicem* & abſolutam, uti futura eſſet in corpus, è nuda ſua *materiali* ratione, extra energiam hanc *vitalem*, conſideratum. Unde ante omnia, laudata quidem illa à Veteribus, ſed ſane operoſa evolutione ad penitiorem intellectum, adhuc ab illis deſtituta, diſcretio conditionum *corporis ut mixti*, & *ut vivi*, tanquam *arcanum* adhuc abſtruſum, in ſplendidiorem lucem protrahi, & mentis lumine colluſtrari debet.

Th. XVIII.

Siquidem caput. II. harum conſiderationum, complecti debet, *Activitatem vitalem*, quatenus illa tam adverſus *intrinſecas* totius corporis, *ſeorſim*, & è nuda ſua *materia* atque *mixtione* conſiderati, quam *adventitias*, *corruptiones* prævalet. Ubi iterum *arcanum*, *ſola* certe, licet *univerſaliter notoria*, experientia colluſtrandum, ab uſitatisſima *Theoria* vix ullo obtutu dignum æſtimatum, detegetur; nempe: quod non ſolum *diſpoſitio*, & tota *propenſio* corporis, è *ſola* ſua *mixtione*, & materiali *ſtructura*, conſiderati, & *activitas* illa *vitalis*, in has corporis conditiones, ſint res velut è diametro inter ſe *diſſidentes*: ſed etiam *activitas* illa *vitalis*, *adverſus* nudam illam patibilem diſpoſitionem corporis, adeo *præpolleat*, ut hujus *potentiæ* patiendi deductionem

nem in *actum* & effectum, tamdiu refrenet & coerceat, quamdiu ipſa (*vitalis activitas*) in perpetuo ſuo *actu libero* manere, eumque proſequi & exercere valet. Ubi certe, ne prolixiora afferamus, ſummo *arcano* ſimillimum inveniet ſolers conſideratio, quod illi effectus *corruptionum*, quibus corpus humanum, in ſe, è nuda ſua *mixtione* conſideratum, totum expoſitum eſt, *ſimpliciſſimi* atque *directi*, inter omnes morbos rarisſime eveniant, & hoc quaſi ad miraculum usque (exemplo *ſphaceli*.) Sed hoc ipſum non aliunde, niſi ab illius *activitatis vitalis*, *phyſico-mechanicis energiis*, imo *effectibus* perpetuis, liberos illos *corruptionum* effectus, intercipientibus, limitantibus, iisdem detrahentibus, imo tandem (juſtis ſuccesſibus) illos penitus expugnantibus.

Th. XIX.

Quo itaque intuitu III. caput erit, exquiſitisſime certe perpendendum, quomodo hæc *activitas vitalis*, etiam in ſtatu exquiſitè *ſano*, non ſolum *ſanitatem*, ſed totam *vitam* corpori præſtet & conſervet, primo loco, per *remotionem*, depulſionem & expulſionem, indeſinentem, veluti de momento ad momentum, portionum, qualemcunque tandem corruptionem mixtionis animalis, (i. e. ſeceſſum ex illa mixtione) ſubeuntium aut paſſarum, aut ad hos effectus introducendos proxime efficacium: Adeoque perpetuo hoc agat atque præſtet ipſo opere, ut res quoquo modo, ſive corrumpentes, ſive corruptas, à corpore *depellat*, & corpus ab ipſis *liberet*, *repurget*, adeoque ut ab omnibus alienis liberatum, ſuæ ſinceritati afferat: (reſtitutionem decedentium portionum, altero ſpecialisſimo actu, ſecundo demum loco, porro inſtruens & abſolvens.)

Th. XX.

Succedit huic IV caput, juſtisſimæ conſiderationi offerens, quomodo natura hunc ſuum *perpetuum actum*, *mixtionis* corporis conſervatorium atque liberatorium, quem in ipſo *ſano* ſtatu indeſinenter exercere neceſſe habet, & tota

in eo eſt, adeò non imminuat aut deſerat, in *morbido* ſtatu, (i. e. quando corruptelæ, quantitate aut qualitate auctiore, ſive ingruunt, ſive incumbunt corpori:) ut quidem, *quamdiu* usquam, & *quantum*, poteſt, *ſolitas* ſuas actiones, tanto magis adverſus has corruptelas *intendat*; fortius, vigilantius, diutius, augmento huic inſiſtat, ut proportionem urgentis periculi, proportione reſiſtendi omni modo æquet: donec vel bonis *ſucceſſibus*, vel tandem *vi* aliqua & ultimo conniſu, illic pedetentim & per partes, hic confertim, quaſi ſimul & ſemel, noxias materias ejiciat, & corpus ab illis liberum atque repurgatum retineat. Sicubi verò *lentior* atque *ſegnior* ſit, non valde *veloci* prævalido progreſſui par, qualiscunque corruptela hujusmodi, quæ magis *actus* liberos *vitales* quadantenus *gravet*, quam eosdem plane inhibendo, aut nimium potenter illis detrahendo: Ibi talis conſtitutio, tardioribus ſucceſſibus tandem demum vitales actus ad ſuccumbendum usque deprimens, tardis atque diuturnis affectibus fundamentum præbens, & in his ſimpliciter *impeditior* vitalis energiæ efficacia, maxima prudentia diſcerni debet ab illis affectibus, in quibus major & *felicior activitatis* hujus concurſus viget.

Th. XXI.

Unde quidem V. loco exhauſturus ſine dubio eſſet intimam profunditatem omnium hujus claſſis *arcanorum*, quisquis illud eruere valeret, in quibusnam affectibus *nominatim*, & quidem ſub vero ſingulorum cenſu, & ad capita percenſa tribu, *activus* ille naturæ concurſus, pluriſmum *fiat*, atque *poſſit*; quibus etiam *modis* atque *motibus*, ſecundum *tempora*, *ſucceſſus*, *loca*, & *modos*, inſtrui & abſolvi, aut certe ſolemniter *tentari*, ſoleat: In quibus autem adfectibus magis magisque *impeditus*, longe magis *paſſive* ſeſe gerat; & à *quali*, materiarum, aut energiarum, adverſarum ratione, ad has primo *tricas*, tandem vero prorſus *incitas*, redigatur. Verbo: *Quid*, & *quantum*, ſive *activæ*,

ſive

ſive *paſſivæ*, *anomaliæ MOTUUM*, generali, imo *eſſentiali*, ratione, inſit in *ſingulis* morborum *ſpeciebus*: Adeoque cognita, in genere, ipſa præſentia uniuscujusque morbi, in ſpecie præſto futurum ſimul expectandum, ſciendum, atque cognoſcendum ſit. Profecto vero, qui hujus rei ambitum pro dignitate, nempe ſolida rei veritate, decenter animo complexus fuerit, illi in hac prima claſſe cum nemine de *prærogativa* contentio orietur, aut quæſtio ſtatus movebitur.

Th. XXII.

Supereſt autem *latibulum* adhuc unum, VI. locum occupans. *Latibulum* dico; nequaquam ex parte ipſius naturæ, aut *naturalis veritatis*; ſed unice ex parte *inſcitiæ*, & ſi non invidiæ, certe ignaviæ, *humanæ*: Niſi quidem aliquanto honeſtior excuſatio, quam nequaquam ſilentio præteribimus, allegari posſit. Ex parte enim naturæ, atque luculentæ veritatis; (dummodo animus veritatis μετὰ σπȣδῆς avidus, & nullis præjudiciis occœcatus, advertatur) quid luculentius eſt, notatuque atque cognitu facilius, quam *effectus* illi, laudatæ hactenus *energiæ vitalis*, ſalvationi corporis non magis invigilantis, quam, ut loquitur *Hippocrates*, intentionibus ſuis etiam *ſufficientis*, quod, juxta alterum Hippocratis effatum, *ipſa natura*, etiam *ſine medico*, & ullis externæ artis adminiculis, plurimorum, & inter hos plane ſonticorum *morborum*, vera atque plena *medicatrix* fiat. Neque hoc clam; *obſcuris*, & quaſi clandeſtinis, exemplis: aut ita *raro* evenientibus, ut ipſa raritate attentionem minus ſagacem ſubterfugere, & quaſi fallere, poſſent. Sed tanto *numero*, tam *quotidianis*, & pasſim in ipſos ſenſus impingentibus, ſpeciminibus, ut tota Schola Medica vix ullam idoneam excuſationem allegare posſit, quamobrem hoc negotium, pro ſua dignitate, ad juſtam conſiderationem trahere, & altius, tam enarrare, quam enucleare, ad hunc diem neglexerit. Cum enim tali evolutio-

lutione, neceſſariò detectum fuiſſet, (quod omninò adhuc inter talia *arcana* abſtruſum & veluti ſepultum jacet,) quibus maxime *methodis*, *modis*, *energiis* atque *actionibus*, ab ipſa naturæ *vitali activitate*, *morbi* oppugnari atque debellari posſint; quid non præſidii è tali conſideratione adipiſci potuiſſet & aſſequi, ars ipſa Medica, ad *inſiſtendum* his iisdem *veſtigiis*, imò *viis*, & *aſſiſtendum* tantò potentiùs, naturæ, jam *ſponte* per has vias non ſolum incedenti, ſed etiam tam feliciter progredienti, niſi plane *ſpecialibus*, imo individualibus, *accidentalibus*, impedimentis prægravetur. Quibus propterea immenſum compendium eſſet, ſolùm ſuccurrere; adeoque felicem naturæ operationum ſalutarium eventum, ad liberum optatum exitum promovere. Eſt illa ſane Practicorum, è peritiæ *prærogativa*, tanquàm è tripode, de fatis mortalium decernentium, uſitatisſima vox, poſtquam aliqua quæ arti agenda ſint præſcripſerunt, *reliqua naturæ eſſe committenda.* Sed, utinam in tota praxi medica tradenda, tanquam firmam *methodum* hanc, vel potuiſſent ſervare, vel voluiſſent, imò ſtuduiſſent; ut quid *arti* agendum, quid à *natura* expectandum ſit, per ſingulos adfectus, non magis decreviſſent, quàm ſolum *diſcreviſſent*. Impetraviſſet inde, ſepoſito omni dubio, potius ars ipſa, debitam illi atque deſtinatam *prærogativam*, quam pauci, & fortè nimium quam pauci, artem profesſi. Sed fruſtrà hic ſunt vota; indigna etiam, & meritò irrita, ubi ſtudiis potiùs alacribus, & laboribus, ſit locus, quam ignavis votis: Quapropter his potius res tota ſeriò demandanda venit, quam ſpes in votis commendanda.

Th. XXIII.

Sane vero, qui hæc VI. allegata capita, ſufficiente animi applicatione recte enucleaverit, & animo complexus fuerit, ille posſidebit quod nulla *prærogativa* particularis experientiæ, antecellere, aut poſt ſe relinquere valuerit. Unde opus non eſſet quicquam amplius atque ſpecialius,

utpote

utpote ſub his ſummis generibus comprehenſum, allegare. Quia tamen eximiæ veritatis eſt ſolidisſimum illud Senecæ monitum: *Nunquam nimis dicitur, quod nunquam ſatis diſcitur:* Nefas non erit, paucis, licet non pauca, adhuc nominare, quæ arduo huic ſcopo tanto presſius admovere posſint, ab aliena *prærogativa* eluctantem, & laudabili æmulationi ſtudentem, artis ſectatorem. Cui nempe omnem laborem mirifice levabit, *perita*, ex *univerſali*, quotidianæ obſervationi obviâ, *experientiâ*, animadverſio, I. *Infrequentiæ morborum perſonalis*; II. *Diſpoſitionis ad morbos perſonalis, è temperamento, hæreditaria diſpoſitione, rerum non-naturalium uſu, ætate.* III. *Morborum ætatum* diverſitas; IV. An hæc tota *ſpecie*, an vero ſolum *locis* & *temporibus*, diſcrepet: V. Atque adeo *metaſchematismos* magis, quam exquiſitisſimas *ſpecificas* differentias, involvat. VI. *Plethora boni ſanguinis*, ejusque *effectuum*, non magis experientiæ, quam rationi conſultæ, conformium; VII. *Apparatuum hæmorrhagicorum*: VIII. *Impedimentorum* earundem: IX. *Locorum* hæmorrhagicorum: X. *ſecundum ætates* variantium. XI. *συζυγίας localis, morborum ætatum*, cum *hæmorrhagiarum ætatum* apparatibus & ſucceſſibus. XII. *Quantitatis* nimiæ ſanguinis, in *qualitatem* ejus ſimplicisſimam, *fluxilem mobilitatem*, depravandam *phyſico-mechanica* potentia: XIII. *Motus Tonici vitalis*, tam ad *univerſalem, æqualem*, quam *particularem, inæqualem*, progreſſum ſanguinis, evidens & notoria poteſtas. XIV. *Reciproca* conſpiratio & proportio, *motuum vitalium* in corpore, & *moralium* in animo, & *voluntariorum* corporis in geſtibus, & modulo gerendi. XV. *Conſuetudines*, tam *hæreditaria* impresſione *connatæ*, quam uſu atque exercitio multo *adſcitæ.* XVI. Totius tandem *activitatis vitalis* limitata *periodus*, tam in corporis *ſtructura*, quam animi *alacritate, ſepties ſeptenis annis* quaſi definita. Sufficere vero hæc poſſunt quantælibet ſolertiæ atque diligentiæ: Sed neceſſaria omnino ſunt ingenuæ impatien-

tiæ *prærogativa*, cui abſolute hac, & nulla alia, eundum eſt via.

Th. XXIV.

Cum autem hujus claſsis *prærogativa*, non minus quam reliquarum, nempe *uſitata* illa, vulgo decantata, non ſimpliciter *experientiæ* aſsignari ſoleat; ſed imprimis *longæ*, & *multiplici*: & inſuper *laborioſæ*, *propriæ*: Dicendum aliquid venit de *prærogativa METHODI*, quæ ex hactenus detectorum *arcanorum*, ſtudioſa atque judicioſa proſecutione, ſolertibus ſectatoribus obtingere poteſt veritatis harum rerum. Certæ atque fidæ *experientiæ*, ſuperſtruendum eſſe totum hoc negotium, tam certum eſt atque firmum, ut quod certisſimum: Neque vero minus *multæ*, atque *longæ*, ſed plane *univerſali* (in hac claſſe) & penitus *perenni*. *Propriam* autem ita eſſe debere, ut digitis connumerari posſit, & plane nihil ex *alieno* ſumere ipſi liceat, nulla usquam necesſitas exigit, aut ratio ſuadet.

Th. XXV.

Faciemus hic, quod ſuprà promiſimus; *excuſabimus*, optima fide, & prorſus ingenuâ, multos *prærogativæ* talis qualiscunque compotes Practicos, & *invidiæ* notam illis adſcribi, minime conſentiemus. Eſt certe illa *multæ* praxeos, & per malos mortalium mores, pasſim neceſſariò *laborioſe aſſiduæ*, mala fortuna, ut velut *addicta* plane privatis, *publico* inſerviendi commoditatem amittat. Cui rei ſi inſuper accedat, *necesſitas*, contrà olim imbibita alienioris theoriæ *præjudicia*, quaſi totam *novam* methodum, *inveniendi* potius, quam *applicandi*: Nemo profectò æquus arbiter, vitio vertere poterit talium artificum cœtui, ſi ſibi & ſuis ſapere contenti, aliis nihil, niſi *induſtriam*, cum fido monito *necesſitatis*, non magis commendent, quam veluti per manus tradant. Interim tamen nec illud nobis vitio vertet quisquam talium vir bonus & æquus, ſi amicè moneamus, ut quicunque *Obſervationes practicas* ſcribere in animum

mum inducunt, non tantum ſolis *rarioribus* tempus ſuum impendant affectibus; cum etiam *quotidiani*, magnis adhuc tenebris premantur: Sed etiam quas proferunt hiſtorias, potius cum *omnibus*, quam paucis, aut infeliciter *ſelectis*, circumſtantiis, commemorare, non negligant.

Th. XXVI.

Interim, Divinæ ſine dubio benignitatis indulgentiâ, imò inſtinctu, non ita male agitur cum rebus generis humani, ut has concernentis ſalutaris *veritatis*, *nulla* ab omni ævo, vel prolata, vel aſſervata, reſtent teſtimonia: Aut tam pauca, ut neque fidei, nec optato uſui, idonea haberi mererentur. Habemus utique, tam ab ultimâ ſcriptionum *antiquitate*, quam à *propioribus* adhuc ævis, practicorum, *doctorum*, *exercitatorum*, & *induſtriorum*, monumenta, ipſo etiam *conſenſu* minimè ſuſpecto luculenta; qui *hiſtoriam morborum*, *totius*, inquam, aut ſane *præcipuæ*, *indolis* horum, ab ipſa *experientia* deſumtam, commemorationem poſteris reliquerunt, nulli pretio imparem. Hanc ſi quis antè omnia conferat cum *exemplis quotidianis*, *numeroſis*, *variis*, *conſtantibus*, ſive *univerſalis*, ſive *particularis*, *propriæ* aut *alienæ*, obſervationis; reportabit inde *duplex* commodum, in hoc genere maximi profectò æſtimandum. Nempe I. ut de *præſentibus* caſibus, exemplis, ſpeciebus, morborum, per incredibile compendium, edoceri, & planè certus reddi poſſit. II. Ut ex variè atque ſæpiùs, animadverſa *fide*, *veritate*, atque *certitudine*, hiſtoricorum talium, etiam tantò ſecuriùs bonam ſpem animo complecti poſſit, de *veritate*, atque *fide*, circa reliquas ſpecies, quæ non ita quotidiano & frequenti occurſu, tanquam lydium lapidem, veritatis experientiæ ſcriptorum illorum, ſubire poſſunt. Interim, ut in his omnibus rebus, propterea *auctoritati* nudæ præjudicium decernere, ſeſe continebit: Ita *induſtriam* tamen talium anteceſſorum, *laudare* quidem cordi habebit,

ſed tantò magis *ſequi* atque *imitari.* Profectò enim verecundum omninò eſt, & *ingenuis* animis dignum, ad minimum aſſenſu ſuo approbare, & albo calculo confirmare, ut,

Qui - - ſui memores alios fecere merendo,
Semper iis niveâ cingantur tempora vittâ.

Th. XXVII.

Ut autem breviſſimis, illis quorum intereſt, indicium faciamus, quid de bene meritis in hoc negotio ſentiendum ſit, & uſibus ſuis reponendum, laudavi Præſes jam pridem, Programmate *de Hiſtoria Medica practica*, *Foreſtum*; apud quem animadvertere licebit, quid jam *antiquiſſimi*, præcipue vero *Galenus*, circa *hiſtoriam practicam pathognomonicam*, laudis promeruerint; quid *minores Græci*, quid *Arabes*: in quibus rebus, tam ſtudioſe colligendis, quam è propriæ experientiæ penu, illuſtrandis, atque confirmandis, quid hic Vir in hoc genere ſolide doctus, præter omne exemplum, præſtiterit, nihil melius, quam propria imitatio paris induſtriæ, declarabit. Inter propiores, nominari merentur *Sennertus*, & *Ettmüllerus*, *Foreſtum* fideliſſime ſecuti; quod imprimis poſterior, honeſtisſimo candore profitetur. Quotquot autem alii, ut *Cardilucius* cum ſuo *Hartmanno*, paria fecerunt, parum certe exhibebunt, quod non ab ante dictis in ſuo ordine abunde præſtitum ſit. Iterum autem dico, quod de nulla alia re, quam de *hiſtoria pathognomonica clinico-practica*, præſente loco nobis ſit ſermo.

Th. XXVIII.

Oſtenſis ita certisſimis gradibus, quibus adſequi liceat eadem faſtigia, & quidem per ingens *compendium*, ad quæ *annoſiores* practici, longe operoſiore certe *diligentia*, & raro pari undiquaque *firmitate*, ſive progreſſus, ſive ſtationis ultimæ, pertingere potuerunt; ducit ordo ad *alterum* apicem, nempe prærogativæ circa *individuales peculiares in-*

doles

doles, non tam *morborum*, quam *ad morbos* & *in morbis*, ipſius laudatæ *Energiæ vitalis*, ejusque gubernationis AVTOCRATICÆ.

Th. XXIX.

Quamlibet autem, ut per ſingula *individua*, indubium plane ſit, quod hæc res, ſecundum *præſentem* veritatem facti, nusquam aliunde impetrari poſſit, niſi à *præſentanea* experientia; tantum tamen abeſt, ut propterea ſolum inſignem difficultatem, nedum impoſſibilitatem, metuere debeat, *interveniens*, ſive junior experientiæ annis, ſive nondum de his rebus informatus, Medicus, ut, ſi modo harum etiam rerum *fundamenta*, animo comprehenderit, & memoriter teneat, parvo numero *quæſtionum*, aut prudenter eo *flexis* diſcurſibus, vel intra horæ ſpatium comperire poſſit, quantum alius practicus, ſine ſufficiente *theoria*, & huic ſuperſtructa *methodo*, nuda Empiria circa patientes, nec ſine ſua neque patientium, multiplici moleſtia, & variis intercurrentibus heteroclitis flexibus, ſibi comparare valuerit, non brevi communiter temporis intervallo.

Th. XXX.

Sunt autem hujus etiam, ſi pro tali habeatur, *arcani*, penitiora firma *fundamenta*, partim *generaliora* adhuc, partim *ſpecialiora*; ſiquidem *individualis* ratio, ne nudas ſingularitates involvere credatur, ad *ſpeciem* potius, ſub qua ſtant *individua*, referenda venit.

Th. XXXI.

Generaliora illa ſunt, *temperamentum* corporis, *ſexus*, *ætas*, *hæreditaria diſpoſitio*, ſex res *non-naturales*, inprimis *animi* habitus *patheticus*, ad quem referimus *Conſuetudinem*. Ex his rebus ita fluunt variæ, per *individua*, diſpoſitiones, ut gnarus harum rerum practicus, ſæpe *prorrhetice* quaſi divinari poſſit, ſi *hiſtoria* morbi ipſi enarretur, quo corporis *habitu*, qua *ætate*, quibus circa res *non-naturales* circumſtantiis,

tiis, patiens utatur; reliqua vero, valde ſtrictis quæſtionibus detegere.

Th. XXXII.

Specialiora ſunt, *textura* corporis, *tenerior*, aut *robuſtior*; *conformatio* corporis, illibata, aut violata: *morbi prægreſſi*, & horum cum *ſuccedentibus* σvζvγία: *anomaliæ*, ab *incontinentia* ægri, aut inconditis *medicationibus*: *Duratio* morbi, ſive *continua*, ſive *diſcreta*, *periodica*: & horum confectaria *conſuetudinalia*: *Evacuationes, artificiales*, imprimis *ſanguinis*, & inde iterum (vel à ſupervacuo, atque temerario per primordia, uſu,) plus minus *adſuetudinis*, aut certe *inclinationis* adferentes: *Hæmorrhagiæ ſpontaneæ*; quam maxime vero *apparatus* ad has *vergentes*, imo *tendentes*: Qualia ſæpius demum poſt unam vel alteram *periodum ætatis*, *ſpecie* eadem, *loco* ſolum diverſa, repullulant: *Cœlibatus* aut *conjugium*: *graviditas*, & *puerperia*; ſpecialisſime *abortus*: habitus ad *anni temporum* & *tempeſtatum* mutationes: *appetitus* aut *averſiones ſingulares*: *Deſideria anxia*, aut *mœrores*: *habitationum* & *climatum* mutationes, ut & *cibi*, tanto magis autem *potus*: & *fortuita* aliqua, inter quæ primatum fere tenent *violenta*.

Th. XXXIII.

Auſim certe in me recipere, quod hæc fundamenta non ſubterfugere posſit ulla, ut vulgo loqvuntur, *individualis* naturæ ſeu *indolis* circumſtantia, imprimis autem ad *Therapevtico-Medicum uſum* aliquid momenti collatura.

Th. XXXIV.

Interim *arcanum*, his ipſis quoque rebus, nempe *ponderi* earum, eximium modum præſcribens, eſt, vera, *ſibi conſtantis*, & *eſſentialiter immutabilis*, *directæ indolis* morborum, ſolida ſcientia. Quandoquidem hæc innumeris exemplis, ita *prævalet*, *accidentalibus* ejusmodi flexibus, ut, ſi *medendi methodus* huic recte ſuperſtruatur, reliquæ ſtrictius *individuales* circumſtantiæ, de ſua vi mirum quantum con-

cedant

cedant ac remittant: Adeoque tam luculentam *prærogativam* conferre, impares evadant.

Th. XXXV.

De *Tertia* vero claſſe *prærogativæ*, experientiæ uſui in acceptis ferendæ; equidem negari non poteſt, quod illa non contemnendum habeat pondus atque uſum. Quandoquidem certisſimum omninò eſt, æquè uti gladiator absque armis, & πυροτέχνης ſine pulvere pyrio atque tormentis, imò quilibet artifex, ſine idoneis *inſtrumentis*, effectu ſuo neceſſario excidunt; ita Medicus practicus, licet exquiſitè cognito morbo, *in quem* agendum ſit, & methodo, *quâ* procedendum, indicationibus etiam ſpecialibus, *quibus* ſatisfaciendum: ſi idoneo, certo, atque fido *inſtrumento*, nempe medicamento effectus talis verè compote, deſtituatur, quod habet proverbium, in ipſo portu naufragium facturus ſit. Contra verò, *fidâ* talium experientia inſtructus, plenis, quod ajunt, velis portum tenere, & anchoram ibi jacere ad votum compos futurus.

Th. XXXVI.

Interim nequaquam deſunt, etiam duro huic nodo pares cunei. Quos tamen antequam in manus tradamus, nemo æquus arbiter vitio nobis vertet, ſi atro carbone notemus, quam certe apud nos, optima fide & ſincerisſimo animo, ſerio deteſtamur, nefandam illam partim πολυπραγμοσύνην, tanto magis autem nudam cœcam audaciam, qua ſic dicta *materia medica*, tanquam luxurioſa πανοπλία, dictis, ſcriptis, imprimis pro mercede, tropis atque ampliationibus rhetoricis, *citra* experientiam, *contra* experientiam, prolixis voluminibus, ita oſtentatur magis, quam oſtenditur, ut harum rerum adhuc imperitiores, præcipue vero qualiscunque Autoritatis faſcino jam dementati, in abysſum incertitudinis, vortices trepidi aut nullius, in præſente necesſitate, conſilii, & ſyrtes vani, aut plane noxii, effectus, tanquam una ruente Euro atque Zephyro, rapi-

rapiuntur, illiduntur, præcipites aguntur: ægri vero, tanquam peſtilentibus auſtris, aut putridis malaciis, præfocantur: Sed fruſtra hic ſunt querelæ.

Th. XXXVII.

Cynoſuræ vero ſalutaris, etiam in hac periculoſa jactatione, vim certisſimam habebunt, tanquam luculentæ polares ſtellæ, ſequentia ſubſidia. I. Monitum illud aureis literis, & adamantina, potius, quam ſmaragdina tabula dignum, quod vulgo Capivaccio tribuitur, & ſi ne unum aliud haberet teſtimonium, virum teſtaretur κυρίως bonum fuiſſe; quod nempe auditoribus ſuis, à prærogativa felicitatis ejus in praxi excitatis, ut illum orarent, dignaretur ipſis arcana ſua communicare, tradidiſſe memoratur: *Diſcite* meam *methodum, & habebitis* mea *arcana.*

Th. XXXVIII.

Certe enim *bona methodus*, habet illam reciprocam communionem, quam Metaphyſici enti ſuo verè exiſtenti tribuunt, quod ſit *unum, verum, bonum.* Elucet autem etiam hujus bonitatis ſumma dignitas, ſplendidisſimè ex eo, quod *una vera methodus*, immediate ab ipſa *Divina* ſapientia & clementia, ipſi conſtitutioni corporis humani, in prima hujus inſtitutione, *indita* ſit & infixa. Quam propterea negligere, contemnere, aut *cerebrinas* methodos, vel plane tanquam *meliores*, in hujus locum atque dignitatem ſupponere, in his rebus etiam ingentis peccati probrum, non poteſt declinare.

Th. XXXIX.

Tanto magis, ſi altius ad animum revocetur, & quo digna eſt, exquiſitisſimo examine luſtretur, *conditio* illa, quam nos, quantacunque in nos cadit, animi applicatione ſeria, pro certa atque firma habemus: quod *ad adfectus, quibus* hæc Divinitus conceſſa atque oſtenſa *methodus*, ſatisfacere poteſt, ne quidem *peculiaria* alia *directa* remedia, à Deo conſtituta aut conceſſa ſint: Certisſime omnium

autem

autem, *ubi*, & *quatenus*, illa ſatisfacere poteſt, nulla ratione *neceſſaria* ſint.

Th. XL.

Cui rei adhuc, in noſtra conſideratione, (*peculiaris prærogativa*,) pondus certisſimum addit ſecurisſima illa experientia, quod patientes nunquam aliis poſtpoſituri ſint illum medicum, cujus modo certæ curandi peritiæ, ſecuros ſeſe eſſe poſſe credunt, ſive per compendium, ſive per quascunque ambages, ad finem optatum rem perducat.

Th. XLI.

Interim II. in hac claſſe fundamentum, præbet remediorum, à *peritis*, & *rebus* potius, atque provocationibus ad *practica* exempla, quam rhetorico verborum lenocinio, docentibus, practicis, laudatorum, *ſelectus*; ſepoſita tantiſper luxurioſa illa farragine atque copia. Sicut enim ſanæ rationi ipſi conformis eſt proverbialis illa admonitio, *quod poteſt fieri per pauca, non debet fieri per multa:* Ita tanto facilius, circa pauciora abſolvitur indago veri effectus, quam circa multa, nedum infinita quaſi numero.

Th. XLII.

Imò, meretur hic laudari *ſimpliciorum* potius, quam magno numero compoſitorum, ita ad experientiam revocanda efficacia. Sicut enim ab *antiquitate* commendata efficacia remediorum, non ſolum ipſis *ſimplicioribus*, ſed etiam ſub *ſimpliciore* præparatione uſurpatis, asſignata pasſim invenitur: Ita à diſpari adhibendi modo, ut nudo experimento, per nullam rationem expectari poteſt, quod de diſpari uſu annotatum atque commendatum fuerat. Ubi imprimis cavere ſibi cordi habebit prudens medicus, ne ab impudentibus potius, quam imprudentibus, illis decantationibus præparationum, & culinæ verius quam officinæ Chimicæ, glaucomatibus, quaſi puerili credulitate ſibi imponi patiatur. Sed ubique potius pro lapide lydio talium adhibeat, ſinceræ exhibitionis talium, *ſinceros*, &

 omnino

omnino *conſpicuos*, & quidem, qui nervus eſt quæſtionis, *ſalutares*, effectus. Ita enim ſæpe deſiderium amittet, talium *arcanorum* notitiam, ullo ſtudio, nedum male collocata prece, aut adhuc iniquiore pretio, detegendi. Interim tam ſcientia quam conſcientia bona, talibus artificibus, quodcunque lucrum inde per illud, *mundus vult decipi*, proverbium, venantur, illis nunquam invidebit: inhærens potius firmiſſimæ illi conſtitutioni, & juſtiſſimæ: *Salus ægrorum ſuprema lex eſto.*

Th. XLIII.

Quoniam tamen nullo modo negari poteſt, quod etiam ad aliquos morbos revera dentur *ſpecialiora*, imo quæ *ſpecifica* plane vocari mereantur, medicamenta; Equidem detegendis talibus, nulli ſtudio parcere, auctores omnino ſumus: Interim eſt hic omnino opus circumſpecta cautione, ne temere credendo, vano, quod ajunt, hiatu deludatur. Unde ante omnia laborare jubemus, ut pluribus exemplis de *veritate effectus* ſatis conſtet; tum etiam de *veris circumſtantiis*, temporis atque *modi* adhibendi: utpote quas plurimum hic poſſe, ipſa experientia compertum habemus: adeo, ut etiam exquiſita notitia ſubinde opus ſit, ſtrictisſimæ *ſpeciei affectuum*, quibus aliqua talia, minime vero *ſubalternis*, conducere, eadem luculenta experientia nos docuit. Talibus ſi potiri liceat, nulli honeſto acquirendi modo parcere, omnibus modis cohortamur. Notabilis certe eſt *Conringii*, in *Introductione ad Hiſtoriam Medicam*, commendatio *Solenandri*, quod præſertim *ſpecificorum* remediorum experientia inclaruerit. Et conſtans noſtra eſt ſententia, quod etiam ipſe *Paracelſus*, quamcunque veriorem reportavit laudem, non jactatis illis *Chimicis* aut *Alchimicis arcanis*, ſed aliquot ſimpliciorum ejusmodi *ſpecificorum*, notitia atque uſu, in ſe derivaverit.

Th. XLIV.

Ceterum, facit utique imperitorum atque avidisſimorum

morum hominum, tam intra, quam extra artis medicæ pomæria, faſtus atque impotentia, (antiquo illi, quo quis indoctior, tanto eſt impudentior, veritatis conſtantiam nimio plus concilians), ut juſtam omnino agnoſcamus Celeberrimi *Schelhammeri* animadverſionem, Tr. *de genuina method. cogn. & cur. feb.*, dum inconſultum, imo indignum reputat, artificia medica, quæ nullo labore, & tanquam nudo experimento, egregie prodeſſe poſſint, ſimpliciter in publicum propalare. Præterquam enim, quod rationes ab ipſo allatæ, *politico-morales*, omni exceptione majores haberi merentur; videor mihi, Præſes, unam adhuc, non perfunctoria experientia confirmatam obſervaſſe, certe nihilo minus ponderis habentem; dum, iterum dico, expertus plane mihi videor eſſe, quod ab optimis, & minus in vulgus notis, ita temere proſtitutis remediis, ipſa omnino *benedictio* Divina receſſiſſe apparuerit, ut illis vel nullus, vel longe rarior, bonus effectus obtineretur.

Th. XLV.

Sumus autem, rerum ſuarum vere ſatagentibus, imo ſaluti patientium intentis, Medicis, auctores, quod etiam ego, Præſes, ſæpius in praxin deduxi, ut ſicubi apud aliquem, ſive practicum dogmaticum, ſive nudum Empiricum, certi ſint inveniri poſſe peculiare aliquod tale remedium, à quo effectus evidentiores atque certiores expectari poſſe, ſatis certo ſciant, quam ab aliis vulgo notis; cujus tamen ille, quocunque tandem intuitu, propalationem (in quam propemodum omnes communicationes, præcipites ruunt) neget: ſi modo ipſum in natura concedere, & copiam ejus facere haud gravetur, de hac ſibi proſpicere nequaquam negligant, nedum faſtidiant. Imo ſi vel hoc ipſum, (quæ interdum eſt humani animi pervicacia,) denegaret, ſi tamen de *veritate rei* convictum habeant animum, potius patientes ipſos ad illum remittere

non dedignentur, quam nihil proficientibus ſuis artificiis, commoda horum morari.

Th. XLVI.

Quid enim aliud, quam in Medicum ipſum ita recideret, juſtiſſimum invidiæ, pervicaciæ, atque avaritiæ opprobrium, tanquam ex alicujus horum culpa nolentis, ad peregrini artificis auxilium patientem ablegare; cum non ſolum è diſſitis longiſſime terris petita exotica remedia, efficaciæ tantum qualitercunque certæ, coëmere non dedignetur: Sed etiam, fruſtra tentatis decantatis innumeris artificiis practicis, longe magis incerto eventu, cum variis incommodis & expenſis, ad acidulas atque thermas ægros rejicere. Quo intuitu certe cordato cuilibet viro, multâ Dialecticâ hîc perſuadere ſupervacuum merito reputamus.

Th. XLVII.

Juſtisſimum autem contra, judicamus, hanc talem *prærogativam*, dummodo *verax* atque *certa* illa inveniatur, apud quemcunque reperiri posſit, illi minime invidere, nedum plane maligne detrahere. Redundabit enim hac quoque ratione certisſime, talis *prærogativa*, ad oppido exiguum numerum, partim practicorum, partim remediorum; adeò, ut etiam hoc intuitu, obſtinata averſio, talibus nec utendi, nec aliis illa ſuadendi, ſatis bono jure invidiæ atque moroſæ pertinaciæ, tribui mereretur: tanto magis ſi inſuper, ſive pretium ſive præmium, pro efficaci ejusmodi medela, cum tributis, Medico & Pharmacopolæ, pro inutili opera atque farragine, pendendis, in nullum æquilibrium redigi valeret. Sed amovendus eſt unguis ab ulcere.

§. XLVIII.

Quemadmodum autem ea, quæ hucusque laudavimus, certa ſunt, & primaria *fundamenta*, diverſitatis, ſeu

præro-

prærogativæ, ab ipſa *experientia* equidem omninò petendæ; Sed non abſolutè *propria ſolâ*, ut propriâ etiam *multa*, & *longa*, acquirendæ: Cum etiam, partim à ſolerte animadverſione *univerſalis*, vix non quotidianæ, experientiæ, tum etiam patientium, ab aliis practicis tractandorum, quin denique è bonis in hoc genere ſcriptis practicis, *hiſtoriam morborum* diligenter complexis, ita comprehendi & memoriæ imprimi posſit, ut in oblatis deinde caſibus, judicioſa comparatione haud difficulter abſolvi posſit, vera agnitio atque dignotio. Ita negari tamen etiam nequaquam poteſt, quod locum adhuc in hoc genere tueatur, diverſitas *promtitudinis*, tàm *memoriæ*, quàm *judicii*: Dum utique vir viro hic præſtat, homo homini, ut ex utroque fundamento faciliùs dijudicare posſit, quid, ad regulam comprehenſam, conſtituere, atque ſtatuere ſit integrum. Interim, licet hæc diverſitas ita comparata ſit, ut illi nullum verum remedium adhiberi queat: Habemus tamen pro certo, & confirmati hic ſumus, quantum ipſa ratione, tantùm etiam experientia, quod defectus verè *ſyſtematici intellectus*, omnium harum rerum, & indiſſolubilis earundem *nexûs* atque *conſpirationis*, impedimentum ſit, imò obſtaculum, quod omnem bonam ſpem potenter remoretur. Quod autem illam etiam in ſolidum evertat atque irritam reddat, ſint *præjudicia*, ex alienis opinionibus theoreticis, de potentiâ materiarum corporearum in corpus ſimpliciter, animum implicantia.

Th. XLIX.

Licet enim, ſi rem rectiſſime æſtimare placeat, etiam tota illa *prærogativa*, de qua noſtræ tractationi eſt ſermo, veriſſime ſoleat eſſe negotium ſimpliciter *Empiricum*: unde nimirum eſt, quod ipſi hanc *prærogativam* præ ſe ferentes, proteſtentur, *theoriam longiſſimè diſtare à praxi*, & alia penitus, hac deprehendi, quam illâ comprehendi fueverit. Tamen, cum ſemper & abſolute operoſius ſit, & inevita-

 bili

bili confuſioni propius, res, quantumcunque etiam experimento notas ſine qualicunque *intellectu* etiam *cauſalium* reſpectuum, expedire: arbitramur propterea, immenſum quantum majus operæ pretium facturos, imo aliam *prærogativæ* rationem adſecuturos eſſe, qui hic non tam ſimplicem *Empiriam* venari, quam *theoriam* ſive eruere, ſive jam erutam ad animum revocare cordi habuerint. Ubi quidem omnibus idoneis harum rerum cultoribus, ratio in re ipſa commonſtrabit, quomodo ipſæ hæ à nobis commendatæ *conſiderationes*, & ipſe illarum *ordo*, manuducturæ ſint, non tam ad nudam *veritatem* facti, *Empiricam*; quam ad evidentiam etiam *rationum* atque conſpirationum dogmaticam, ſeu ſanam *Theoriam*. Quibus quidem effectibus, non modo ingenti compendio adſequentur præcurſores tales, jam multum ſpatii prævertiſſe viſos: ſed adſequentur certiſſime talem *prærogativæ* gradum, ad quem alteri illi non paſſibus æquis inſequi, nedum iterum hic etiam dubiam reddere posſint palmam.

Th. L.

Meritò autem omnes viros bonos confidimus ſubſcripturos hic eſſe, tanto magis autem auxilio artis ſolido indigentes ægros, ſinceris noſtris votis, ut *paritas* potius ſcientiæ atque dextræ experientiæ, tandem hic impetrari valeret, nec jam tam amplius *perſonalis* artificum, quam *realis*, ipſius *artis*, *prærogativa*, ſtabiliri. Imo potius ipſi *humanæ naturæ*, à *Divina bonitate* deſtinata atque benignisſime conceſſa illa *prærogativa*, ad ſolidam agnitionem deduci, quâ hæc tam *ſibi ipſi ſufficere*, quam, uti ſcholæ medicæ loqvuntur, *indicare* posſit judicioſæ arti, ubi *prægravata* laboret, & quæ ſubſidia expectet; imo anxie ſubinde reſpiciat atque anhelet. Hac enim certe ratione, *Medici ſcientiæ atque conſcientiæ*, *artis* veræ *dignitati*, *naturæ poteſtati*, *Divinæ* vero *ſapientiæ*, *potentiæ*, atque *clementiæ*, ſingulis quod ſuum eſſe poteſt, & revera eſt, diſtribuetur atque adſeretur. Quod Deus faxit, cui ſit Laus & Gloria ſempiterna.

(o)